

**Сприяння реформі соціальних послуг в Україні
Facilitating Reform of Social Services in Ukraine**

Міністерство у справах міжнародного розвитку Великобританії

**ПРОЕКТ "СПРИЯННЯ РЕФОРМИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
В УКРАЇНІ"**

Контракт № CNTR 200708006

РЕКОМЕНДАЦІЇ

**щодо оптимізації формули розподілу обсягу міжбюджетних
трансфертів
у частині видатків на надання соціальних послуг**

(розроблені на основі напрацювань робочих груп у Києві,
Харківській та Хмельницькій областях)

20 грудня 2007 р.

Документ створено в межах проекту, фінансованого Міністерством у справах міжнародного розвитку Великої Британії [DFID]. Викладене тут може не відображати позицію DFID.

Подяки:

Автори: Юрій Джигир, Роман Шейко (проект DFID "Сприяння реформі соціальних послуг в Україні" [СРСПУ]).

Команда проекту СРСПУ вдячна Катерині Майнзюк (DFID) за коментарі та цінний внесок у цю роботу.

Команда проекту СРСПУ також дякує учасникам робочих засідань у Києві, Хмельницькій та Харківській областях, чий цінний внесок в обговорення технічних питань допоміг підготувати цей документ.

Відповідальними за зміст статті є голова проекту та автори.

Контекст

Основні відомості про проект з розробки рекомендацій

- З метою оптимізації формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів в сфері надання соціальних послуг згідно з п. 3.1 Наказу Міністерства фінансів України за №973 від 27.08.2007 «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів», за ініціативою проекту DFID «Сприяння реформі соціальних послуг в Україні (СРСПУ)» проводилася **серія робочих консультацій на регіональному та національному рівні**. Метою цих консультацій було **розробка рекомендацій щодо внесення змін до формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів**, яка регулюється постановою КМУ №1195 від 05.09.2001.

Послідовність та методологія розробки цих рекомендацій

- **Робочі групи в пілотних областях.** Протягом вересня 2007 року у Хмельницькій та Харківській областях було проведено два робочих засідання за участю представників місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з метою обговорення шляхів оптимізації формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів в сфері надання соціальних послуг. Учасники розглянули сучасний стан перерозподілу бюджетних коштів, що витрачаються на соціальні послуги, та запропонували зміни до формули, які, на їх думку, зробили би цей перерозподіл ефективнішим.
- **Робоче засідання на національному рівні (19 жовтня 2007 р.).** Пропозиції щодо оптимізації формули, сформульовані в ході регіональних обговорень, було представлено на робочому засіданні в Києві. В засіданні взяли участь представники Секретаріату Кабінету Міністрів України, Секретаріату Верховної Ради з питань соціальної політики, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Науково-експертного управління Верховної Ради України, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування Харківської та Хмельницької областей, Українського фонду соціальних інвестицій, Світового Банку.

Учасники жовтневого робочого засідання в цілому підтримали сформульовані під час регіональних консультацій зауваження щодо недоліків формули. Зокрема, було підтримано думку, що сьогоdnішній вигляд формули стимулює надання послуг через інтернатні заклади і дискредитує розвиток альтернативних видів послуг.

Однак учасники засідання погодились, що існуючий зміст зауважень є досить загальним і тому не може бути використаний для розробки конкретних подальших кроків щодо оптимізації формули. Крім того, деякі із пропонованих змін викликали додаткові запитання учасників засідання з точки зору їх реалістичності, наявності відповідних даних та впливу на бюджет.

У зв'язку з цим, головним висновком засідання стало доручення доопрацювати попередні пропозиції та підготувати рекомендації щодо остаточного вигляду формули із врахуванням згаданих додаткових зауважень та пропозицій.

Повторне робоче засідання (14 грудня 2007 р.). На повторне робоче засідання було підготовлено документ, що містив рекомендації, доопрацьовані на вимогу робочих засідань. Особливий акцент у доопрацьованих рекомендаціях зроблено на

критерії реалістичності змін. Для того, щоб оптимізація формули стала можливою як з точки зору наявності належних даних та технічних можливостей, так і політичної згоди, у цьому документі запропоновано зробити план внесення змін поетапним. При цьому у документі запропоновані конкретні пропозиції щодо першого етапу – короткотермінової програми змін. Пропозиції щодо більш стратегічних і технічно складніших змін викладені у вигляді проекту технічного завдання для відповідної довготермінової програми. Учасниками робочого засідання було запропоновано передати рекомендації на розгляд відповідальних органів влади.

Опис запропонованих рекомендацій

Основні задачі оптимізації формули, що стоять перед розробниками рекомендацій

За згодою учасників попередніх консультацій, основною задачею оптимізації розподілу міжбюджетних трансфертів в частині соціальних послуг є внесення змін до формули, яка регулюється постановою КМУ №1195 від 05.09.2001, які б дозволили:

1. Замінити існуючий набір змінних, який базується на кількості зареєстрованих клієнтів в чітко визначених установах (переважно стаціонарного типу), що відображає швидше наявну **пропозицію** цих послуг, на дані про **попит** на соціальні послуги, з урахуванням усіх груп населення, щодо яких держава має конституційно та законодавчо закріплений обов'язок надавати соціальні послуги, виходячи з демографічних та структурних характеристик населення кожної адміністративно-територіальної одиниці.
2. Передбачити додаткові коригуючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості, які відобразатимуть **різницю в відносному попиті на соціальні послуги між адміністративно-територіальними одиницями**.

Проблеми реалістичності і необхідність поетапного підходу

Питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів в сфері надання соціальних послуг є досить гострим та актуальним у контексті підвищення ефективності управління змінами та реформування сфери соціальних послуг в Україні. Зміни показників формули можуть справляти відчутний вплив на перерозподіл трансфертних коштів і на фінансовий стан як окремих місцевих бюджетів, так і окремих отримувачів бюджетних коштів. Найбільші ризики запровадження змін пов'язані з такими факторами:

- **Брак часу та технічної можливості провести належний розрахунок впливу** запропонованих змін на державний бюджет та на бюджети окремих територіальних одиниць;
- **Питання наявності необхідних статистичних даних для введення нових змінних**, а також питання розподілу повноважень та обов'язків за збір та аналіз відповідної інформації;
- **Гіпотетична ймовірність значних зсувів у розподілі коштів** між місцевими бюджетами (на користь одних територій за рахунок інших);
- **Ризик неприйняття змін** без наявності належних розрахунків та перехідного періоду, особливо у разі високої ймовірності зсувів перерозподілу.

- **Особлива технічна складність у виборі змінних для формули в частині соціальних послуг.** Для будь-яких видатків, змінні формули повинні включати такі показники, що відображають об'єктивну відмінність у попиті на відповідну послугу між різними територіями країни. Ця задача є більш технічно складною в частині соціальних послуг у порівнянні із іншими напрямками видатків (наприклад, зі сферою охорони здоров'я чи освіти). Ці видатки включають послуги для дуже різноманітних вразливих категорій населення, і тому попит на них є результатом дії цілої низки факторів.

Ці рекомендації виходять із припущення, що запровадження змін у існуючу систему буде найбільш ефективним, якщо воно відбуватиметься достатньо поступово, щоб ретельно прорахувати і врахувати його наслідки для всіх сторін. Поступовість змін також дозволить учасникам процесу (місцевим органам влади та надавачам соціальних послуг) оцінити перспективи впливу змін на їх бюджети та запровадити відповідні підготовчі заходи.

Для цього пропонуються короткострокова та довгострокова програми змін у формулі розрахунку витрат на соціальні послуги:

- **Короткотермінова програма змін: усунення негативних стимулів.** В якості головних задач на цьому етапі пропонується:
 - a. Не маючи змоги в короткий термін сформулювати цілком адекватні показники попиту на послуги, **усунути принаймні існуючі негативні стимули** до надмірного надання послуг в інтернатних закладах.
 - b. **Максимально зберегти існуючий перерозподіл** бюджетних коштів між місцевими бюджетами і уникнути значних зсувів на користь одних бюджетів за рахунок інших.

Для цього пропонується низка змін до діючої формули, за допомогою яких сьогоднішня прив'язка розрахункових видатків в частині соціальних послуг до кількості отримувачів в конкретних установах замінюється на використання нейтральних демографічних категорій, що є максимально репрезентативними для ключових цільових груп відповідних послуг (детальний опис цих пропозицій наведено в наступному розділі).

- **Довготермінова програма змін: доопрацювання показників попиту.** В подальшому пропонується розширена низка задач, які повинні вимагати довшого часу для технічних розрахунків і політичних консультацій:
 - c. Розробка більш об'єктивних змінних для формули на основі детальнішого аналізу чинників варіації у попиті на соціальні послуги між територіями України;
 - d. Кількісне моделювання наслідків запровадження альтернативних змінних для державного бюджету та в розрізі окремих місцевих бюджетів;
 - e. Належні консультації з зацікавленими сторонами стосовно можливостей переходу на альтернативний набір змінних у формулі, особливо у разі, якщо це буде пов'язане із ймовірністю значних зсувів у перерозподілі;
 - f. Виділення часового та іншого необхідного ресурсу для підготовки місцевої влади до запровадження змін (зокрема з точки зору запровадження нових видів послуг, нових форм роботи з існуючими надавачами тощо).

Розробка такої більш широкої програми змін потребує набагато більшого часу, ніж є в наявності у цього проекту. Тому в цьому документі пропонується орієнтири для технічного завдання, на основі якого відповідні роботи могли би виконуватись у майбутньому.

Короткотермінова програма

Програма мінімум передбачає кроки, які можуть бути здійснені вже зараз, та втілюється у корегуванні окремих пунктів Постанови Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2001 р. N 1195.

Як описувалось вище, такі кроки припускають усунення із формули тих показників попиту на соціальні послуги, що на сьогодні чітко прив'язані до надання послуг саме у інтернатній установі і таким чином створюють стимул для надмірного нарощування саме такого виду послуг.

У короткостроковій програмі пропонується замінити такі «інфраструктурні» змінні (наприклад кількість клієнтів, зареєстрованих у певних інтернатах, чи кількість місць у притулках) на більш нейтральні показники попиту. Варіантами таких більш нейтральних змінних можуть бути показники чисельності груп потенційних клієнтів для кожної із послуг.

Для кожної із діючих «інфраструктурних змінних» можна запропонувати низку більш нейтральних альтернативних показників. В кожному разі ідея заміни повинна полягати в тому, щоб показник попиту охоплював не лише тих клієнтів, що отримують послугу стаціонарно (наприклад, кількість підопічних у інтернатах для малолітніх інвалідів), але і тих, хто отримує її у якийсь альтернативний спосіб (наприклад, кількість малолітніх інвалідів в цілому). Таким чином, показником найширшого охоплення для кожної змінної є загальна кількість населення або населення певної вікової групи.

У цих рекомендаціях, детально описаних в таблиці нижче, для кожної «інфраструктурної змінної» наводиться два типи пропонованих альтернативних показників:

- Показники **чисельності груп потенційних клієнтів**, та
- Показники **чисельності репрезентативних демографічних когорт**.

Обидва підходи мають свої переваги та застереження. Вибір між ними можуть базуватись від позиції стосовно таких критеріїв:

- **Бажаний ступінь консервативності втручання.** Використання показників груп клієнтів є більш консервативним показником, в той час як перехід на демографічні змінні охоплює ширші групи потенційних клієнтів, а отже припускає масштабніші зміни.
- **Оцінка ваги прихованого попиту.** Прогнози щодо наявності прихованого попиту на певні види послуг може відрізнитися. Для змінних, де припускається наявність значного прихованого попиту (наприклад, це стосується послуг для неповнолітніх дітей, що потребують соціального захисту), бажано обирати більш широкий альтернативний показник попиту (наприклад, загальна кількість неповнолітнього населення).
- **Наявність статистичних даних.** Реалістичність збору даних за пропонованими показниками продовжує залишатись гіпотетичною і мусить бути перевірена через спеціальне дослідження.
- **Чисельні розрахунки впливу на бюджети та перерозподіл коштів між ними.** Такі розрахунки є обов'язковою вимогою для виважених і ефективних змін. Вони дозволяють урядовцям побачити очікувані наслідки заміни тих чи інших змінних, і обрати той варіант, що більш задовольняє їхнє бачення достатньо безпечних змін.

З технічної точки зору, здійснення таких розрахунків є цілком реалістичним, однак для цього необхідно мати базову інформацію про існуючі розрахункові показники видатків у сфері соціальних послуг, а також про альтернативні статистичні показники в розрізі територій.

Варто зауважити, що на сьогоднішній день «інфраструктурні» визначення соціальних послуг зберігаються не лише у формулі обрахунку міжбюджетних трансфертів, але і у Бюджетному кодексі України. Однак наявність такого підходу у Бюджетному кодексі не повинна вважатися перешкодою до запровадження альтернативних змінних у формулі. Задачею Бюджетного кодексу є передусім розмежування сфер відповідальності між рівнями бюджетів за фінансування різних видів видатків. Якщо визначення змінних у обрахунку розрахункових видатків в формулі буде ширшим, це ніяк не може завадити фінансуванню кожним із бюджетів покладеної на нього Бюджетним кодексом компетенції на утримання конкретних видів інтернатних установ.

Таблиця: Варіанти заміни «інфраструктурних» змінних
(сірим кольором виділено основні показники чисельності груп клієнтів – поточні і пропонувані)

Вихідний варіант	Пропоновані зміни		
	Заміна інфраструктурних показників <u>на групи клієнтів</u>	Заміна інфраструктурних показників <u>на репрезентативні демографічні когорти</u>	Коментар
<p>Пункт 27: Розрахунковий показник обсягу видатків <u>на утримання будинків-інтернатів</u> для престарілих та інвалідів, будинків-інтернатів для дітей-інвалідів та навчання і трудове влаштування інвалідів (V(sli)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(sli) = Q(sli) \times H(sli) + V(sligi), \text{ де}$ <p>H(sli) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості <u>на одного підопічного у будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів, будинках-інтернатах для малолітніх інвалідів</u> та навчання і трудове влаштування інвалідів адміністративно-територіальної одиниці;</p> <p>Q(sli) - кількість <u>підопічних у будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів, будинках-інтернатах для малолітніх інвалідів</u> станом на 1 січня року, що передує планованому бюджетному періодові;</p>	<p>Пункт 27: Розрахунковий показник обсягу видатків <u>на надання соціальних послуг</u> престарілим та інвалідам, дітям-інвалідам та навчання і трудове влаштування інвалідів (V(sli)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя, визначається за формулою:</p> $V(sli) = Q(sli) \times H(sli) + \mathbf{+Q(s1.1i) \times H(s1.1i)} + V(sligi), \text{ де}$ <p>H(sli) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості <u>на одного інваліда</u>;</p> <p>H (s1.1i) – фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одну людину похилого віку</p> <p>Q(sli) - кількість інвалідів, <u>що зареєстровані у відповідних адміністративно-територіальних одиницях</u> станом на 1 січня року, що передує планованому бюджетному періодові,</p> <p>Q(s1.1i) – чисельність населення у віці, старшого від певної встановленої межі (люди похилого віку)</p>	<p>Пункт 27: Розрахунковий показник обсягу видатків на <u>виконання програм і здійснення заходів стосовно</u> престарілих та інвалідів, дітей-інвалідів та навчання і трудового влаштування інвалідів (V(sli)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя, визначається за формулою:</p> $V(sli) = Q(sli) \times H(sli) + V(sligi), \text{ де}$ <p>H(sli) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості <u>на душу населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя на заходи стосовно престарілих та інвалідів, дітей-інвалідів</u> та навчання і трудового влаштування інвалідів;</p> <p>Q(sli) - <u>чисельність наявного населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя</u> станом на 1 січня року, що передує планованому бюджетному періодові,</p>	<p>Пропонується перехід від визначення групи клієнтів лише як підопічних інтернатів до ширшого визначення, що включає загальну кількість інвалідів та людей похилого віку.</p>

<p>V(s1gi) – обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком. (Пункт 27 доповнено абзацом згідно з Постановою N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004)</p>	<p>V(s1gi) – обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком. (Пункт 27 доповнено абзацом згідно з Постановою N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004)</p>	<p>V(s1gi) – обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком. (Пункт 27 доповнено абзацом згідно з Постановою N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004)</p>	
<p>Пункт 28: Розрахунковий обсяг видатків на утримання притулків для неповнолітніх (V(s2i)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s2i) = Q(s2i) \times H(s2) , \text{ де}$ <p>H(s2) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості дітей у притулках для неповнолітніх;</p> <p>Q(s2i) - кількість місць на кінець року в притулках для неповнолітніх за даними зведення місцевих бюджетів, затверджених місцевими радами на бюджетний період, що передує плановому. (Абзац третій пункту 28 в редакції Постанови КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003)</p>	<p>Пункт 28: Розрахунковий обсяг видатків на надання соціальних послуг неповнолітнім, що потребують соціального захисту держави, (V(s2i)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s2i) = Q(s2i) \times H(s2) , \text{ де}$ <p>H(s2) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості неповнолітніх дітей, що потребують соціального захисту держави;</p> <p>Q(s2i) - кількість неповнолітніх, що потребують соціального захисту держави, за даними зведення місцевих бюджетів, затверджених місцевими радами на бюджетний період, що передує плановому. (Абзац третій пункту 28 в редакції Постанови КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003)</p>	<p>Пункт 28: Розрахунковий обсяг видатків на виконання програм і здійснення заходів стосовно неповнолітніх, що потребують соціального захисту держави, (V(s2i)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s2i) = Q(s2i) \times H(s2) , \text{ де}$ <p>H(s2) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на душу населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя на заходи стосовно неповнолітніх, що потребують соціального захисту держави;</p> <p>Q(s2i) - чисельність наявного неповнолітнього населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя станом на 1 січня року, що передує планованому бюджетному періодові.</p>	<p>Пропонується розширити спектр потенційних клієнтів від кількості місць у притулках до загальної кількості неповнолітніх дітей (або певним чином зареєстрованої кількості лише тих дітей, що потребують захисту),</p>
<p>Пункт 29: Розрахунковий обсяг видатків на утримання територіальних центрів соціального обслуговування</p>	<p>Пункт 29: Розрахунковий обсяг видатків на надання соціальних послуг пенсіонерам і самотнім непрацездатним</p>	<p>Пункт 29: Розрахунковий обсяг видатків на виконання програм і здійснення заходів стосовно пенсіонерів і самотніх</p>	<p>Пропонується значне спрощення формули у цьому пункті.</p>

<p>пенсіонерів і одиноких непрацевдатних громадян та відділень соціальної допомоги вдома ($V(s3i)$) для бюджету міста республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, району, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s3i) = (Q(sm3i1) + (Q(ss3i1) \times K(ssn))) \times H(s31) + (Q(s3i2) \times H(s32)) + V(s3gi), \text{ де}$ <p>$H(s31)$ - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості одиноких непрацевдатних громадян, які потребують різних видів соціальної допомоги у територіальних центрах та відділеннях соціальної допомоги вдома (за винятком стаціонарних відділень для постійного проживання);</p> <p>$H(s32)$ - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості одиноких непрацевдатних громадян, які перебувають у стаціонарних відділеннях для постійного проживання територіальних центрів та відділеннях соціальної допомоги вдома;</p> <p>$Q(sm3i1)$ - кількість одиноких непрацевдатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги територіальними центрами та відділеннями соціальної допомоги вдома (за винятком стаціонарних відділень для постійного проживання), на 1 січня</p>	<p>громадянам та надання соціальної допомоги вдома ($V(s3i)$) для бюджету міста республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, району, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s3i) = Q(sm3i1) \times K(ssn) \times H(s31) + V(s3gi), \text{ де}$ <p>$H(s31)$ - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості пенсіонерів та одиноких непрацевдатних громадян, які потребують різних видів соціальної допомоги;</p> <p><i>Видалити з формули</i></p> <p>$Q(sm3i1)$ - кількість одиноких непрацевдатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги станом на 1 січня року, що передусє планованому бюджетному періодові;</p>	<p>непрацевдатних громадян та надання соціальної допомоги вдома ($V(s3i)$) для бюджету міста республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, району, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s3i) = Q(sm3i1) \times K(ssn) \times H(s31) + V(s3gi), \text{ де}$ <p>$H(s31)$ - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на душу населення міста Автономної Республіки Крим та обласного значення, району, м. Києва і Севастополя на заходи стосовно пенсіонерів та одиноких непрацевдатних громадян, які потребують різних видів соціальної допомоги;</p> <p><i>Видалити з формули</i></p> <p>$Q(sm3i1)$ - кількість пенсіонерів та одиноких непрацевдатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги станом на 1 січня року, що передусє планованому бюджетному періодові;</p>	<p>Замість переліку різних видів послуг для літніх людей, пропонується врахувати лише зареєстровану кількість пенсіонерів та одиноких непрацевдатних громадян, що потребують допомоги.</p> <p>Хоча пропонується уникнути прив'язки до територіальних центрів у формулі, ці установи можуть надавати інформацію про кількість населення у таких вразливих групах, у якості статистичної підтримки.</p>
---	--	--	---

<p>2006 р. міської місцевості;</p> <p>Q(s3i2) - кількість одиноких непрацездатних громадян, які перебувають у стаціонарних відділеннях для постійного проживання територіальних центрів станом на 1 січня року, що передує планованому бюджетному періодові;</p> <p>V(s3gi) - обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком;</p> <p><u>Q(ss3i1) - кількість одиноких непрацездатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги територіальними центрами та відділеннями соціальної допомоги вдома (за винятком стаціонарних відділень для постійного проживання), на 1 січня 2006 р. сільської місцевості;</u></p> <p>K(ssn) - коефіцієнт приведення кількості одиноких непрацездатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги територіальними центрами та відділеннями соціальної допомоги вдома (за винятком стаціонарних відділень для постійного проживання), станом на 1 січня року, що передує планованому, у сільській місцевості до кількості відповідного контингенту у міській місцевості. На 2007 рік K(ssn) дорівнює 1,4. (Пункт 29 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003, N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004, N 911 (911-2005-п) від 14.09.2005)</p>	<p><i>Видалити з формули</i></p> <p>V(s3gi) - обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком;</p> <p><i>Видалити з формули</i></p> <p>K(ssn) - коефіцієнт приведення кількості пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги, станом на 1 січня року, що передує планованому, у сільській місцевості до кількості відповідного контингенту у міській місцевості. На 2007 рік K(ssn) дорівнює 1,4. (Пункт 29 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003, N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004, N 911 (911-2005-п) від 14.09.2005)</p>	<p><i>Видалити з формули</i></p> <p>V(s3gi) - обсяг додаткових видатків бюджету адміністративно-територіальної одиниці згідно з вимогами Закону України "Про статус гірських населених пунктів України" (56/95-ВР), визначений за окремим розрахунком;</p> <p><i>Видалити з формули</i></p> <p>K(ssn) - коефіцієнт приведення кількості пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, які потребують надання різних видів соціальної допомоги, станом на 1 січня року, що передує планованому, у сільській місцевості до кількості відповідного контингенту у міській місцевості. На 2007 рік K(ssn) дорівнює 1,4. (Пункт 29 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003, N 1203 (1203-2004-п) від 14.09.2004, N 911 (911-2005-п) від 14.09.2005)</p>	
---	--	--	--

<p>1203-2004-п) від 14.09.2004, N 911 (911-2005-п) від 14.09.2005)</p>			
<p>Пункт 33 Розрахунковий показник обсягу видатків з надання допомоги по догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу (V(s6i)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s6i) = Q(s6i) \times H(s6) + Q(s6ig) \times 0,2 \times H(s6)$ <p>де H(s6) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості витрат на виплату допомоги по догляду за психічно хворим;</p> <p>Q(s6i) - кількість психічно хворих - інвалідів I і II групи в Автономній Республіці Крим, області, м. Києві і Севастополі за звітними даними;</p> <p>Q(s6ig) - кількість психічно хворих - інвалідів I і II групи в гірських населених пунктах за звітними даними. (Пункт 33 в редакції Постанови КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003)</p>	<p>Пункт 33 Залишити без змін</p>	<p>Пункт 33 Розрахунковий показник обсягу видатків з надання допомоги по догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу (V(s6i)) для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету м. Києва і Севастополя визначається за такою формулою:</p> $V(s6i) = Q(s6i) \times H(s6) + Q(s6ig) \times 0,2 \times H(s6)$ <p>де H(s6) - фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на душу населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя на виплату допомоги по догляду за психічно хворим;</p> <p>Q(s6i) – чисельність населення Автономної Республіки Крим, області, м. Києві і Севастополі за звітними даними;</p> <p>Q(s6ig) - чисельність населення Автономної Республіки Крим, області в гірських населених пунктах за звітними даними. (Пункт 33 в редакції Постанови КМ N 1426 (1426-2003-п) від 09.09.2003)</p>	<p>Пропонується уникнути вузького визначення групи клієнтів цієї послуги лише кількостю зареєстрованих інвалідів. Натомість, пропонується перейти до загальної кількості населення, за припущення про приблизно рівномірний розподіл густоти психічних захворювань серед територіальних одиниць.</p>

Довготермінова програма

Як уже зазначалося, в довготерміновій перспективі відкривається можливість розробити формулу, яка змогла би не лише ліквідувати прямі негативні стимули, що підштовхують місцеву владу надавати послуги в інтернатних установах, але і реалістично і об'єктивно виміряти відносний попит кожної територіальної одиниці на соціальні послуги різного типу. Однак, для розробки такої формули необхідне набагато фундаментальніше дослідження, основні орієнтири якого описані нижче.

1. Провести **соціологічне дослідження з подальшим факторним аналізом** для визначення ключових чинників, що впливають на величину попиту на соціальні послуги різними категоріями населення. На прикладі соціального захисту неповнолітніх дітей: факторний аналіз повинен визначити, чому саме у певних містах і районах кількість дітей, що позбавлені притулку, опіки, або пережили насилля є відчутно більшою – які саме показники варто вимірювати, щоб оцінити глибину цієї проблеми. У якості гіпотетичного прикладу, до таких показників можуть потрапити вікова структура населення, кількість і динаміка розлучень, рівень урбанізації тощо.
2. В рамках соціологічного дослідження та додаткового статистичного аналізу необхідно визначити, **які із знайдених факторів не корелюють із кількістю населення**. Оскільки задачею формули є лише горизонтальний перерозподіл коштів між місцевими бюджетами, а не визначення їх загального обсягу, основне питання формули – це порівняння попиту на послуги в різних територіях відносно середнього по країні. Найлегшим і найгрубішим підходом при цьому є розподіл коштів рівномірно в розрахунку на душу населення – такий підхід припускає, що кожна людина має однаковий попит на послугу. Врахування додаткових факторів має сенс лише тоді, коли ми припускаємо, що між містами і районами є певна об'єктивна відмінність у гостроті певної соціальної проблеми. В протилежному випадку – якщо відсоток людей, що потребує певну послугу в кожному районі чи місті, є приблизно однаковим – було би набагато простіше використовувати у формулі лише показник загальної чисельності населення. Повертаючись до прикладу з соціальним захистом неповнолітніх дітей, врахування додаткових факторів має сенс лише тоді, якщо ми вважаємо що міста і райони України мають серйозну варіацію відсотку таких вразливих дітей.
3. Провести поглиблену **експертизу знайдених факторів згідно з такими критеріями**:
 - **наявність даних** (чи можна регулярно отримувати дані щодо цих факторів, тобто чи існує постійний моніторинг таких даних та їх узагальнення);
 - **можливість калькулювати** (дані повинні бути у кількісному вигляді або вони повинні мати можливість трансформуватися у кількісні показники);
 - **неманіпулятивність** (чи однозначно вони трактуються усіма суб'єктами, що задіяні у процесі розробки політики та практики надання соціальних послуг; органи влади не повинні мати безпосереднього впливу на рівень цих показників),
 - **нейтральність** (показники в формулі не повинні створювати явних чи прихованих стимулів до надання послуг в певний спосіб; система повинна бути нейтральною щодо методів надання послуг, які надають в конкретній громаді).
4. Провести симуляції (моделювання) можливих наслідків змін у формулі та дискусії з метою пошуку прийняттого варіанту реформи. Для цього потрібно:

- звести усі можливі зміни до формули та за допомогою комп'ютерної програми змодельовати **наслідки змін на реальних показниках бюджетів регіонів України**;
- за результатами моделювання провести **зустрічі з усіма зацікавленими сторонами з метою обговорення та пошуку прийняттого варіанту реформи.**

Додаток 1.

ТЕЗИ до засідань робочих груп Харківській та Хмельницькій областях.

“Оптимізації формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів у частині видатків на надання соціальних послуг”
в рамках проекту “Сприяння реформі соціальних послуг в Україні” (FRSSU)

Контекст:

Проект “Сприяння реформі соціальних послуг в Україні” допомагає Урядові України у впровадженні найкращої практики ЄС стосовно процесів розвитку політики у сфері соціальних послуг.

В рамках цієї роботи проект забезпечує аналітичну підтримку Міжвідомчій робочій групі з реалізації Закону України “Про соціальні послуги в Україні” та підтримує постійні тісні взаємні стосунки з низкою міністерств, серед яких особливо важливими є Міністерство праці та соціальної політики України та Міністерство фінансів України.

Робочі зустрічі, що будуть проведені у Харківській, Хмельницькій областях та м. Києві, зосередяться на розгляді питань стосовно оптимізації формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів в сфері надання соціальних послуг. Рішення та рекомендації засідань будуть надані в Міністерство праці та соціальної політики України та Міністерство фінансів.

Короткий огляд принципів фінансування витрат на соціальні послуги:

Найголовнішою проблемою здійснення соціальної політики, що власне визначає межі її здійснення, є проблема фінансування соціальних послуг. Актуальність цього питання демонструє Наказ Мінфіну України за №973 від 27.08.2007 «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів», де п 3.1. передбачається розробка проекту постанови КМУ «Про внесення змін до формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами, затвердженої постановою КМУ від 05.09.2001 №1195» щодо удосконалення методики: 1) обчислення доходів та видатків місцевих бюджетів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів; 2) визначення коефіцієнта вирівнювання, який застосовується при розрахунку обсягу коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного.

Напрямки бюджетних витрат на соціальний захист і соціальне забезпечення та рівень бюджету, з якого вони провадяться, визначені Бюджетним кодексом України. Відповідно до Бюджетного кодексу України витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення в залежності від повноважень, закріплених законодавчими актами України, можуть провадитися за рахунок державного бюджету та місцевих бюджетів. В свою чергу витрати місцевих бюджетів на зазначену мету поділяються на витрати, що провадяться на делеговані повноваження держави (з першого кошика доходів), та витрати на установи і заходи, що здійснюються за рішеннями місцевих органів влади (з другого кошика доходів).

Витрати на соціальні послуги, соціальний захист та соціальне забезпечення здійснюються в межах дотацій вирівнювання. Відповідно до Постанови Кабміну України №1195, обсяг дотації вирівнювання з державного бюджету (Т(i)), що надається місцевим

бюджетам, визначається за загальним фондом місцевого бюджету як різниця між розрахунковим показником обсягу видатків ($V(i)$) та розрахунковим обсягом доходів (кошика доходів), закріплених за відповідними місцевими бюджетами ($D(i_{zak})$), із застосуванням коефіцієнта вирівнювання (альфа(i)) за такою формулою:

$$T_i = \text{альфа } i * (V_i - D_{izak}).$$

Серед інших видів витрат, з яких складається V_i , існують і видатки на соціальні послуги. Обсяг цих видатків, виходячи з обсягів ресурсів бюджету на цю мету, фінансового нормативу бюджетної забезпеченості та контингенту отримувачів соціальних послуг, визначається за формулою, де враховуються, зокрема, такі компоненти:

- розрахунковий показник обсягу видатків на утримання будинків-інтернатів для престарілих та інвалідів, будинків-інтернатів для дітей-інвалідів та навчання і трудове влаштування інвалідів;
- розрахунковий показник обсягу видатків на утримання притулків для неповнолітніх;
- розрахунковий показник обсягу видатків на утримання територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів і одиноких непрацездатних громадян та відділень соціальної допомоги вдома;
- розрахунковий показник обсягу видатків на виконання програм і здійснення заходів стосовно сім'ї, жінок, молоді та дітей;
- розрахунковий показник обсягу видатків на оброблення інформації з нарахування та виплати допомоги, компенсацій та субсидій;
- розрахунковий показник обсягу видатків на допомогу по догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу;
- розрахунковий показник обсягу видатків на виплату реабілітованим громадянам;
- розрахунковий показник обсягу видатків на виконання інших державних програм соціального захисту населення;
- розрахунковий показник обсягу видатків на поховання учасників бойових дій;
- розрахунковий показник обсягу видатків, пов'язаних з пільговим медичним обслуговуванням осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, для всіх місцевих бюджетів;
- розрахунковий показник обсягу видатків для здійснення заходів щодо соціального захисту інвалідів (Постанова Кабінету Міністрів №1195 від 5 вересня 2001 р., Стаття 26).

Якщо звести всі показники та складові, що визначені у відповідних нормативних документах, то в узагальненому вигляді формула розрахунку витрат на соціальні послуги буде така:

$$V_i = H * N * K, \text{ де}$$

H – фінансовий норматив бюджетної забезпеченості

N – населення або кількість клієнтів

K – коригувальний коефіцієнт

Відповідно до Статті 95 Бюджетного кодексу України, до корегуючих коефіцієнтів фінансових нормативів бюджетної забезпеченості відносяться соціально-економічні, демографічні, кліматичні, екологічні та інші особливості адміністративно-територіальних одиниць.

Що стосується фінансового нормативу бюджетної забезпеченості, то він визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на

реалізацію бюджетних програм, на кількість мешканців чи споживачів соціальних послуг тощо. Загальний обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на виконання бюджетних програм місцевими бюджетами, розподіляється між видами видатків відповідно до пріоритетів бюджетної політики держави. При розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості може передбачатися обсяг нерозподілених видатків, який об'єднує види видатків на ті повноваження, встановлення нормативів по яких є недоцільним.

Проблемна ситуація:

З моменту прийняття Бюджетного Кодексу України практика розрахунків видатків у тому числі і на соціальні послуги продемонструвала необхідність спрощення та уніфікації структури цих розрахунків та уніфікації самої формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів. На це вказує низка чинників, але ми хотіли б наголосити на наступних:

1. Видаткова частина формули для соціальних закладів, законодавчо підпорядкованих Мінпраці, Міносвіти та Мінохорони здоров'я, неодноразово змінювалась та доповнювалась низкою постанов Кабміну, що зрештою призвело до подальшого розмежування між способами визначенням обсягу видатків на різні види соціальних послуг. Таким чином, згідно з формулою, спосіб розрахунку фінансування на стаціонарні установи, підпорядковані Мінохорони здоров'я, суттєво відрізняється від способу обчислення фінансування на інтернатні установи, підпорядковані Мінпраці [переважно заклади інтернатного типу для осіб похилого віку та інвалідів, а також територіальні центри] та Міносвіти [переважно спеціалізовані школи-інтернати]. Сукупний результат цих змін полягає в тому, що видатки на стаціонарні установи, підпорядковані Мінохорони здоров'я, наразі визначаються структурою населення адміністративної одиниці, а закладів, підпорядкованих Мінпраці та Міносвіти, - поточною кількістю осіб, які перебувають у таких закладах [або, у випадку територіальних центрів, кількістю користувачів].

2. Формулою взагалі не передбачено фінансування на деякі види послуг, зокрема, центри ранньої реабілітації для дітей-інвалідів [ЦРРДІ], в результаті чого фінансування таких закладів здійснюється виключно як цільові видатки з обласних, міських та районних бюджетів. Не передбачає вона фінансування і для послуг в громаді для дітей, пенсіонерів та інвалідів. Ці послуги віднесено як "власну" фінансову компетенцію до бюджетів населених пунктів та районів. Отже, de facto має місце віднесення низки послуг в громаді, таких як ЦРРДІ, до самостійної фінансової компетенції місцевих бюджетів, незважаючи на те, що Бюджетний кодекс регламентує соціальне обслуговування як "делеговану" (передану до виконання) функцію.

3. Пріоритетними статтями витрат є ті статті, на які місцевий бюджет отримує більше коштів, частки яких визначаються попередніми тенденціями видатків, а не демографічними вимогами. Ця обставина, з одного боку, та виникнення такого законодавчого джерела, як Закон "Про соціальні послуги", з іншого, призвели до накопичення фінансово незабезпечених закріплених функцій місцевих органів влади.

4. Стимулюється використання інтернатних установ, позаяк обсяг дотації на інтернатні заклади, підпорядковані Мінпраці та Міносвіти, розраховується від кількості осіб, які перебувають у таких установах;

5. Накопичуються фінансово незабезпечені функції, закріплені різними профільними міністерствами за місцевими бюджетами. Причина виникнення фінансово незабезпечених закріплених функцій в тому, що в умовах обмеження здатності місцевих

бюджетів нарощувати обсяг своїх доходів населені пункти, міста та райони не мають достатньо засобів для надання послуг в громаді, альтернативних інтернатним.

6. Норми і стандарти соціальних послуг, що їх розробляють різні профільні міністерства, створюють невідповідність між обов'язковими обсягами видатків з місцевих бюджетів та їхньою доходною базою. Нерідко доходної бази просто не вистачає для виконання у повному обсязі переданих до виконання видатків, визначених нормами, стандартами та нормативно-правовими актами. Це, в свою чергу, створює дисбаланс у розподілі сфер відповідальності та звітності між централізованими та децентралізованими функціями та обмежує можливості для диверсифікації соціальних послуг відповідно до попиту.

Завдання:

У ході засідання передбачається розробити пропозиції до Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства Фінансів України щодо внесення змін (корегування) формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів. Для цього слід взяти до уваги наступне:

1. У зв'язку з тим, що у формулі використовується показник кількості клієнтів інтернатних установ, що відображає швидше наявну пропозицію цих послуг, необхідна розробка нової формули обчислення обсягу дотацій вирівнювання на соціальні послуги. Для цього слід застосувати **дані про попит**, виходячи з демографічних та структурних характеристик населення кожної адміністративно-територіальної одиниці, на основі яких зробити висновки про базові чинники, що визначають обсяг видаткових потреб для кожної функціональної категорії видатків, що її охоплює формула. Застосування даних про попит забезпечить об'єктивне відображення кількості наявних або потенційних споживачів послуг кожного типу [як інтернатних послуг, так і послуг в громаді] у формулі як для країни в цілому, так і для кожної адміністративно-територіальної одиниці. Завдяки цьому стане можливим усунути розбіжності, коли для обрахунку дотацій вирівнювання для подібних, але підпорядкованих різним міністерствам (Мінпраці, Міносвіти, Мінохорони здоров'я) видів соціальних послуг застосовуються різні *критерії цільових груп* та різні *фінансові нормативи бюджетної забезпеченості*.

2. Формула для соціальних послуг повинна враховувати дані про всі групи населення, щодо яких держава має конституційно та законодавчо закріплений обов'язок надавати інтернатні послуги та послуги в громаді, а саме, дітей, інвалідів [особи з фізичними та розумовими вадами] та осіб з хронічним захворюваннями [ВІЛ/СНІД, туберкульоз], осіб похилого віку [65 років і старше], безпритульних, колишніх в'язнів. Можливо, що при визначенні розрахункового показника обсягу видатків на соціальні послуги потрібно введення додаткових змінних, які будуть репрезентувати найбільш вагомі соціально-економічні та соціально-демографічні тенденції (наприклад, дохід на душу населення тощо).

Додаток 2. Список учасників робочих засідань у Києві (19 жовтня та 14 грудня 2007 року)

ПІБ		Посада
1.	Крентовська Ольга Петрівна	Директор Департаменту у справах ветеранів та людей похилого віку Міністерство праці та соціальної політики України
2.	Стефанова Світлана Одольфівна	Департамент у справах ветеранів та людей похилого віку Міністерство праці та соціальної політики України
3.	Манацкова Олена Олександрівна	Головний спеціаліст Департаменту у справах ветеранів та людей похилого віку Міністерство праці та соціальної політики України
4.	Довгаль Ірина Іванівна	Начальник управління організаційного та нормативно-правового забезпечення Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України
5.	Щербакова Любов Петрівна	Начальник фінансово-економічного відділу Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України
6.	Гоголь Олена Володимирівна	Заступник начальника Відділу міжбюджетного регулювання Міністерство фінансів України
7.	Перошук Зорина Іванівна	Головний спеціаліст Відділу міжбюджетного регулювання Міністерство фінансів України
8.	Яринич Вікторія Борисівна	Спеціаліст Управління фінансової політики Секретаріат Кабінету Міністрів України
9.	Гудзинський Сергій Олексійович	Заступник завідуючого відділу з питань бюджету, оподаткування та банківської діяльності Головного науково-експертного управління Верховна Рада України
10.	Крекул Іван Юрійович	Головний консультант відділу з питань бюджету оподаткування та банківської діяльності Головного науково-експертного управління Верховна Рада України
11.	Макійчук Тетяна Миколаївна	Головний науковий консультант Головного науково-експертного управління Верховна Рада України
12.	Колосюк Галина Володимирівна	Завідувач Секретаріату Комітету з питань соціальної політики та праці Верховна Рада України
13.	Руденко Ігор Олександрович	Головний консультант Комітету ВРУ з питань соціальної політики та праці Верховна Рада України
14.	Криволап Марія Констянтинівна	Головний консультант Бюджетного комітету Верховна Рада України

15.	Мірошниченко Віктор	Виконавчий директор Український фонд соціальних інвестицій
16.	Іванова Олена Леонідівна	Координатор розбудови потенціалу Виконавчої дирекції Український фонд соціальних інвестицій
17.	Смоляр Юлія	Спеціаліст з питань соціального захисту Світовий банк
18.	Майнзюк Катерина Петрівна	Радник з економічних питань Департамент у справах міжнародного розвитку Великої Британії
19.	Бабенко Тетяна Борисівна	Начальник Відділу стаціонарних установ та організацій соціального обслуговування Харківська облдерж-адміністрація
20.	Льовкіна Ганна Станіславівна	Гол. спеціаліст Відділу стаціонарних установ та організацій соціального обслуговування Харківська облдерж-адміністрація
21.	Побережна Юлія Вілоріївна	Директор Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, член правління «Асоціації ділових жінок Поділля»
22.	Мартинюк Наталія Миколаївна	Заступник начальника управління праці та соціального захисту населення м. Кам'янця- Подільського

Додаток 3. Список учасників робочого засідання у Харківській області

ПІБ		Посада
1.	Бабенко Тетяна Борисівна	Начальник відділу стаціонарних установ та організацій соціального обслуговування Харківської облдержадміністрації
2.	Безвесільна Марія Олександрівна	Заступник Начальника планово-фінансового відділу головного управління праці та соціального захисту населення Харківської облдержадміністрації
3.	Будко Олена Олексіївна	Провідний спеціаліст відділу виховної роботи, інтернатних установ та соціального захисту Головного управління освіти і науки Харківської облдержадміністрації
4.	Кучір Сергій Іванович	Заступник Начальника обласного центру по нарахуванню і виплати допомоги Харківської облдержадміністрації
5.	Левкіна Ганна Станіславівна	Головний спеціаліст відділу стаціонарних установ та організацій соціального обслуговування Харківської облдержадміністрації
6.	Олішевська Валентина Іванівна	Заступник Начальника служби у справах неповнолітніх Харківської облдержадміністрації
7.	Печерських Тетяна Петрівна	Начальник служби у справах неповнолітніх Харківської облдержадміністрації
8.	Пономарьова Зоя Іванівна	Директор ТЦ Печенізького району Харківської області
9.	Тараненко Олександр Петрович	Начальник відділу місцевого економічного розвитку та розвитку інфраструктури РДА
10.	Феденко Тамара Іванівна	Завідувачка сектору планування та аналізу фінансового управління Дергачівської РДА
11.	Харчикова Світлана Володимирівна	Заступник Начальника управління праці та соціального захисту населення, Директор ТЦ
12.	Хватинець Олена Олексіївна	Заступник Чугуївського міського голови із соціальних питань

Додаток 4. Список учасників робочого засідання у Хмельницькій області

	ПІБ	Посада
1.	Вишпольська Ольга Леонідівна	Начальник відділу фінансів Головного управління праці та соціального захисту населення Хмельницької облдержадміністрації
2.	Голуб Микола Петрович	Представник Хмельницької обласної ради
3.	Дмитришин Ярослава Ярославівна	Начальник бюджетного управління Головного фінансового управління Хмельницької облдержадміністрації
4.	Мартинюк Наталія Миколаївна	Заступник начальника управління праці та соціального захисту населення м. Кам'янця-Подільського
5.	Побережна Юлія Вілоріївна	Директор Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, член правління «Асоціації ділових жінок Поділля»

Додаток 5. Команда СРСПУ

1.	Джигир Юрій Анатолійович	Директор Проект «СРСПУ»
2.	Синьоокий Олександр Вікторович	Заступник директора Проект «СРСПУ»
3.	Шейко Роман Володимирович	Консультант з соціальної політики Проект «СРСПУ»